

Vergemål

23.01.2019

Juridisk rådgiver Brukertorget,
Ragnhild Meek

Sammen
gjør vi
det mulig!

Vergemålsloven

Dato LOV-2010-03-26-9

Ikrafttredelse: 01.07.2013, 05.04.2013

- Holdningsreform

Asker
kommune

Brukertorget
Helse-, omsorgs- og
boligrådgivning

Rundskriv om opprettelse av vergemål (Statens sivilrettsforvaltning- 2018)

Årsmelding for vergemålsområdet

Sammen
gjør vi
det mulig!

Hovedregel- samtykke

§ 20.Vilkår for vergemål

Den som har fylt 18 år, og som på grunn av **sinnslidelse, herunder demens, psykisk utviklingshemming, rusmiddelmissbruk, alvorlig spilleavhengighet eller alvorlig svekket helbred** ikke er i stand til å **ivareta sine interesser**, kan settes under vergemål **hvis det er behov for det.**

- Begrepet «sinnslidelse» er brukt som en samlebetegnelse .
- § 1 nr. 1. Begrepet «demens» er ikke begrenset til «senil» demens.
Samlebetegnelsen «sinnslidelse» vil i tillegg til demens omfatte psykose (typisk schizofreni og bipolar lidelse) og ulike typer sinnslidelser som har oppstått som følge av skade, sykdom eller stoffbruk.

- «Rusmiddelmissbruk» omfatter alle typer misbruk av rusmidler, herunder alkohol, narkotika og medikamenter. Personer som lider under rusmiddelmissbruk vil ofte være samtykkekompetente i perioder, men vil sjelden samtykke til ordinært vergemål etter [§ 20](#) og [det vil derfor være aktuelt å vurdere om det er grunnlag for vergemål etter § 22.](#)

Ikke i stand til å ivareta egne interesser

Vilkåret om at personen «ikke er i stand til å ivareta sine interesser» er det rettslige grunnvilkåret for å opprette vergemål. Uttrykket «interesser» favner både økonomiske og personlige interesser, overfor så vel offentlige myndigheter som private parter. Det må foretas en konkret vurdering av om vilkåret er oppfylt. Det kreves ikke at personen totalt mangler evnen til å ivareta sine interesser, men det må **foreligge et betydelig avvik** fra det normale for at vilkåret skal anses oppfylt. En uheldig disponering av midler er ikke i seg selv tilstrekkelig for å opprette vergemål. Den enkeltes integritet og ønsker om en konkret forvaltning må respekteres **selv om den kan fremstå som mindre fornuftig for andre.**

Vurderingen av om «det er behov for vergemål» må bygge på en konkret vurdering av behovet for vergemål ut fra totalsituasjonen. Fylkesmannen kan med hjemmel i § 59 innhente informasjon om behovet, jf. vergemålsforskriften § 13. Har vedkommende pårørende som på en betryggende måte ivaretar hans eller hennes interesser på bakgrunn av legalfullmakten, jf. § 94, eller andre fullmakter, kan dette tale for at det ikke foreligger noe konkret behov for vergemål. Tilsvarende gjelder dersom det foreligger en gyldig fremtidsfullmakt, og fullmektigen ivaretar fullmaktsgivers interesser på en god måte. Men behovet for økt kontroll og tilsyn med den personen som bistår den enkelte, kan tale for å opprette vergemål. Ved vurderingen av behovet skal det legges større vekt på personens faktiske situasjon og hjelpebehov enn selve den medisinske diagnosen eller tilstanden.

2. ledd:

Den som settes under vergemål, **skal skriftlig samtykke** i opprettelsen av vergemålet, vergemålets omfang og hvem som skal være verge, med mindre han eller hun ikke er i stand til å forstå hva et samtykke innebærer. Det kreves ikke samtykke hvis vergemålet omfatter fratakelse av den rettslige handleevnen.

- Totalt i 2017: 67 105 personer med verge
- Enslige mindreårige asylsøkere: 1 681
- Mindreårige: 16 480
- Voksne: 40 564

- 206 personer registrert med fratagelse av rettslig handleevne

21.Vergemålets innhold og omfang

- Vergemålet innebærer at det oppnevnes en verge for personen som er satt under vergemål, jf. § 32. I den utstrekning personen har den rettslige handleevnen i behold, jf. § 22, kan han eller hun selv foreta rettslige handlinger og råde over sine midler. Han eller hun kan også kalle tilbake en disposisjon som er foretatt av vergen, så lenge ingen har ervervet rett etter den.
- Vergemålet kan omfatte økonomiske og personlige forhold.

- Et vedtak om vergemål skal uttrykkelig ta stilling til omfanget av vergemålet, herunder om det skal begrenses saklig eller i tid. Vergemålet skal ikke gjøres mer omfattende enn nødvendig.
- Vergemålet kan ikke omfatte kompetansen til å stemme ved valg, inngå ekteskap, erkjenne farskap, samtykke til donasjon av organer, opprette eller tilbakekalle testament, samtykke til tvang eller kompetansen i andre særlig personlige forhold uten særskilt hjemmel i lov.

Vergens rolle

Fra håndbok for verger: Du må høre med ham eller henne før du tar beslutninger av større betydning, og der det ellers fremstår som naturlig.

I de aller fleste tilfeller beholder personen med verge sin rettslige handleevne. Dette innebærer at han eller hun fortsatt kan foreta disposisjoner selv, eller kan motsette seg at de disposisjoner du vil ha gjennomført. Du kan som verge ikke overstyre hans eller hennes vilje, når den rettslige handleevnen ikke er blitt fratatt.

Økonomiske forhold

«Økonomiske forhold» vil kunne omfatte bistand til å ta hånd om løpende utgifter eller inntekter, eller til forvaltningen av fast eiendom ved utleie, salg og lignende, men også å ta hånd om næringsvirksomhet som den vergetrengende driver.

Personlige forhold

«Personlige forhold» omfatter alle former for representasjon og ivaretagelse av rettigheter utover økonomiske forhold, for eksempel rettslig representasjon for å oppnå offentlig ytelse, klage på vedtak fra offentlige forvaltningsorganer og representasjon i forbindelse med en rettssak, lege, prevensjon, reise, pass mv. Sammenlignet med andre former for hjelpe- og støttetiltak går vergens oppgave ut på å representere og ivareta rettighetene til den som er satt under vergemål

Personen være ute av stand til å ivareta sine interesser, og den medisinske tilstanden må være årsaken til dette. Det må også foreligge et konkret behov for verge, eksempelvis behov for å rydde opp i en vanskelig økonomi.

§ 22. Særskilte vilkår for vergemål med fratakelse av den rettslige handleevnen

En person som er i en tilstand som nevnt i § 20 første ledd, kan fratras sin rettslige handleevne etter reglene i annet og tredje ledd.

En person kan fratras den rettslige handleevnen i **økonomiske forhold** hvis dette **er nødvendig for å hindre at han eller hun utsetter sin formue eller andre økonomiske interesser for fare for å bli vesentlig forringet**, eller han eller hun blir **utnyttet økonomisk** på en utilbørlig måte. Fratakelsen av den rettslige handleevnen kan begrenses til å gjelde bestemte eiendeler eller bestemte disposisjoner.

En person kan fratras den rettslige handleevnen i **personlige forhold** på bestemte områder **hvis det er betydelig fare for at han eller hun vil handle på en måte som i vesentlig grad vil være egnet til å skade hans eller hennes interesser.**

Fratakelse av den rettslige handleevnen vil særlig kunne være aktuelt overfor gruppen aktive, voksne vergetrengende. Dette er personer over 18 år som fungerer ute i samfunnet, men som i større eller mindre grad, hele eller deler av livet, har behov for hjelp til å forvalte sine midler eller å ivareta sine personlige interesser. De aktive vergetrengende er gjerne psykisk utviklingshemmede personer, mennesker med psykiatriske lidelser, rusavhengige, spilleavhengige, eller personer med begynnende

For å kunne frata den rettslige handleevnen for økonomiske forhold, må inngrepet være nødvendig for å hindre at personen det gjelder utsetter sin formue eller andre økonomiske interesser for fare for å bli vesentlig forringet. I dette ligger at personen skal beskyttes mot egne uheldige disposisjoner. Enhver ufornuftig atferd vil imidlertid ikke omfattes; det må være tale om et kvalifisert avvik fra det som kan anses som fornuftig handlemåte.

Fratakelse av den rettslige handleevnen i personlige forhold kan kun skje på bestemte områder, og dersom det er betydelig fare for at personen vil handle på en måte som i vesentlig grad vil være egnet til å skade hans eller hennes interesser. «Personlige forhold» vil typisk være representasjon overfor det offentlige i forbindelse med søknader o.a., men alle former for representasjon og ivaretagelse av andre enn rent økonomiske interesser er omfattet.

§ 56. Rett til å begjære vergemål

Fylkesmannen treffer vedtak om opprettelse eller endring av vergemål av eget tiltak eller etter begjæring fra

- a) personen selv,
- b) personens ektefelle, samboer, foreldre, nærmeste livsarving eller søsken,
- c) vergen, hvis personen allerede er under vergemål,

Begjæring som nevnt i første ledd skal begrunnes.

Om en person som nevnt i første ledd bokstav b eller c begjærer vergemål eller endring av dette, blir vedkommende part i saken. Personer som nevnt i første ledd bokstav b kan senere tre inn som part i saken.

Kongen kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om begjæringen.

§ 57. Meldeplikt for institusjoner og andre

Må det antas at det er behov for vergemål for en person som er innlagt i institusjon, skal institusjonen melde fra til fylkesmannen. **Meldeplikten gjelder også ansvarlig for kommunens sosialtjeneste og kommunens helse- og omsorgstjeneste utenfor institusjon.**

Meldingen skal begrunnes.

Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om meldeplikten

Betaling

- Om ikke ansatt i det offentlige, skal kostnaden dekkes av fylkesmannen etter fastsatt sats.
- Egenblankett for legeerklæring i vergemålsportalen

Forvaltning

- § 22-6. Utbetaling til Nav-kontor o.a.
(Folketrygdloven)

Dersom en person **ikke er i stand til å disponere ytelsen selv** på grunn av sinnslidelse, psykisk utviklingshemning, alvorlig mental svekkelse, hjerneskade, eller misbruk av berusende eller bedøvende midler, kan ytelsen utbetales til en annen person eller til et Nav-kontor. Det samme gjelder når en person **åpenbart bruker sine trygdeytelser til skade for seg selv eller en person som han eller hun forsørger eller plikter å forsørge.**

Til støtte ved avgjørelsen er det aktuelt med uttalelse fra lege. Diagnose gir ikke i seg selv grunnlag for forvaltning. Personen må få stor grad av frihet til å bestemme hvordan ytelsen skal brukes, selv om mange skulle mene at bestemte disponeringer er lite fornuftige. Det må i tilfelle fremstå som ganske klart at utbetaling til andre vil gagne medlemmet. Dersom medlemmet bor sammen med ektefelle eller annet familiemedlem, bør ytelsen utbetales til vedkommende.

- Bestemmelsen tar også sikte på tilfeller hvor det ikke foreligger medisinske forhold eller rusmiddelmisbruk. Her vil særlig hensynet til forsømmelse av forsørgelsesbyrde og å ikke ligge det offentlige til byrde, tillegges vekt.

